

Årsredovisning för stödpersonsverksamheten 2014

Ärendet

Ärendet innehåller en redovisning av förvaltningens arbete under 2014 inom stödpersonsverksamheten. Av redovisningen framgår bland annat ökningen av stödpersonsförordnanden, rekryterings- och informationsinsatser samt pågående utvecklingsarbete- och kvalitetssäkring.

Anmäls för kännedom till nämnden.

Staffan Blom
Förvaltningschef

Bilaga

1. Årsredovisning för stödpersonsverksamheten 2014

Årsredovisning 2014

Stödpersonsverksamheten

Innehåll

INLEDNING.....	3
FÖRVALTNINGENS ORGANISATION OCH RUTINER.....	3
UTVECKLING AV FÖRORDNANDEN.....	4
STÖDPERSONERNA.....	5
REKRYTERINGEN.....	5
STÖDPERSONENS ÅTERRAPPORTERING.....	6
EKONOMI.....	6
KVALITETSSÄKRING – EGENKONTROLL.....	6
MEDVERKAN I PROJEKT.....	7

Fler tvångsvårdade kan utnyttja rätten att få en stödperson
Under 2014 fick 378 tvångsvårdade personer en stödperson
Det är en ökning med en fjärdedel
Det pågår ett aktivt arbete med att rekrytera nya stödpersoner

INLEDNING

Enligt lagen om patientnämndsverksamhet¹ ska patientnämnden utse stödpersoner åt patienter som tvångsvårdas inom den psykiatriska vården eller isoleras enligt smittskyddslagen². Nämnden har delegerat den löpande hanteringen av förordnandena till förvaltningen.

Stödpersonen är en social kontakt som har till uppgift att bistå patienten i personliga frågor. Stödpersonen är inte delaktig i vården av patienten, utan ska verka som ett personligt stöd. Stödpersonen ska besöka patienten en gång per vecka för samtal och sociala aktiviteter.

Ett förordnande om stödperson varar så länge tvångsvården pågår. Därefter kan det fortsätta under ytterligare fyra veckor om båda vill. Stödpersonen får en viss ekonomisk ersättning för sitt uppdrag.

Det är en rättighet för den tvångsvårdade patienten att få en stödperson. Förordnandet är tydligt reglerad i lag, med vissa skyldigheter för den chefsöverläkare som ansvarar för patientens tvångsvård. Stödpersonen har tystnadsplikt.

FÖRVALTNINGENS ORGANISATION OCH RUTINER

Patientnämndens förvaltning handlägger ansökningarna om stödpersoner skyndsamt. Stödpersonen får ofta sitt förordnande inom något dygn från det att vården har anmält att det finns en tvångsvårdad patient som önskar en stödperson.

Uppdraget att förordna stödpersoner engagerar flera medarbetare inom patientnämndens förvaltning. Arbetet kring rekrytering, utbildning, fortbildning och förordnaden samordnas av en handläggare som har detta som sin huvuduppgift. Dessutom är ytterligare fem medarbetare engagerade i stödpersonsarbetet, med olika andel av sina tjänster. På så sätt finns det alltid medarbetare på plats för att handlägga förordnanden så snabbt som möjligt.

Förvaltningen har under de senaste åren ägnat ett stort arbete åt att effektivisera och få ett högre tempo i den process som leder fram till ett förordnande av stödpersoner.

Förordnandeprocessen:

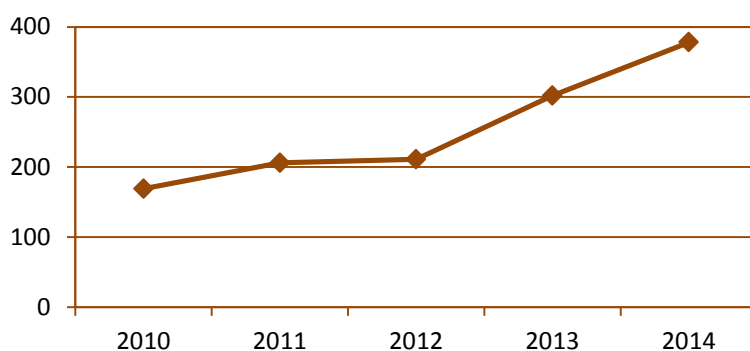
- Kliniken anmäler till patientnämndens förvaltning att det finns en patient som har rätt till och önskar få en stödpersonskontakt. Patienter har också möjlighet att skicka egen anmälan om stödperson.
- Förvaltningen kontaktar kliniken för att få grundläggande information om till exempel patientens kön, ålder, bakgrund, intressen och annat som kan vara värdefullt att veta i valet av stödperson.

¹ Lag om patientnämndsverksamhet (1998:1656, 5§)

² Lag om psykiatrisk tvångsvård (1991:1128), lag om rättspsykiatrisk vård (1991:1129), Smittskyddslagen (2004:168).

- Förvaltningen väljer, med stöd av ett register med cirka 220 personer som har anmält intresse och har fått stödpersonutbildning, en person som bedöms vara lämplig att förordna.
- Förvaltningen tar kontakt med den tilltänkta stödpersonen för att höra om hon/han har möjlighet att åta sig uppdraget.
- Stödpersonen förordnas formellt i ett myndighetsbeslut.
- Förvaltningen informerar kliniken vem som har förordnats.
- Stödpersonen kontakter kliniken och patienten och gör därefter så snabbt som möjligt ett första besök hos patienten.

UTVECKLING AV FÖRORDNANDEN

Antalet stödpersonsförordnanden 2010 -2014

Förordnanden under 2014

Sammanlagt förordnades 378 stödpersoner under året. Det är en kraftig ökning, med en fjärdedel, jämfört med 2013 då motsvarande antal var 302.

Trenden att antalet förordnanden ökar har pågått under en längre tid. Antalet förordnanden har mer än fördubblats sedan 2010.

Vid utgången av 2014 hade 185 patienter en stödperson. Det var 19 procent fler än vid samma tillfälle ett år tidigare.

Huvuddelen av de 378 förordnandena, drygt 200, gäller manliga patienter. Ungefär två tredjedelar av patienterna vårdas med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård, medan cirka en tredjedel vårdas inom rättspsykiatri. Under året har det förordnats två stödpersoner till patienter som tvångsvårdas med stöd av Smittskyddslagen.

En möjlig orsak till ökningen av antalet stödpersonsförordnanden är att de kliniker som fattar beslut om tvångsvård tillämpar de lagar som ger tvångsvårdade patienter rätt till stödperson mer konsekvent. Förvaltningen har dock ingen entydig bild av om alla de patienter som omfattas av tvångsvårdslagstiftningen verkligen får möjlighet att få en stödperson, i enlighet med deras lagliga rätt.

Det kan även förekomma ett mörkertal, av okänd orsak och storlek. En faktor kan vara patientens eget intresse och situation. I vissa fall är tvångsvårdstiden så kort att patientnämnden inte hinner bli inkopplad förrän tvångsvården är avslutad. En annan möjlighet skulle kunna vara att vissa av de kliniker som fattar beslut om

tvångsvård inte alltid förklarar för patienterna att de har rätt att få en stödperson, och vad ett sådant förordnande innebär i praktiken. Därför ägnar sig förvaltningen åt ett aktivt informations- och kontaktarbete, med besök på psykiatriska kliniker och direkta kontakter med både personal och patienter.

STÖDPERSONERNA

Förvaltningen har tydliga krav på dem som anlitas som stödpersoner, för att de ska kunna möta klientens behov och intressen på bästa möjliga sätt.

Sammanlagt cirka 220 personer är aktiva som stödpersoner. Antalet uppdrag för var och en av dem varierar över tiden, beroende på hur många ärenden som anmäls från de psykiatriska klinikerna och hur lång tid som varje uppdrag varar.

Fördelningen mellan män och kvinnor är relativt jämn. Ambitionen är att varje stödperson bara ska ha ett förordnande i taget, men i vissa fall kan vissa stödpersoner vara förordnade för flera patienter.

Stödpersonerna avrapporterar regelbundet hur uppdraget fortskrider och får även en viss ersättning för sin insats.

REKRYTERINGEN

Förvaltningen arbetar aktivt med att rekrytera nya stödpersoner. Det finns ett speciellt behov av att få kontakt med fler yngre män som är villiga att engagera sig i uppdraget.

Rekryteringsinsatserna sker bland annat genom annonsering och information på högskolor. Många av de nya stödpersonerna rekryteras med hjälp av personer som redan har stödpersonsuppdrag.

Förvaltningen lägger stor vikt vid att de personer som rekryteras för stödpersonuppdrag verkligen är lämpade för uppdraget och att de är väl förtrodda med vad som förväntas av dem.

Kandidaterna genomgår därför en ingående intervju, där förvaltningen kan få en god bild av personen samtidigt som kandidaten får närmare information om rollen som stödperson och det som krävs för att uppdraget ska fungera på bästa sätt.

Kandidaten kontrolleras även mot belastningsregistret.

Dessutom arrangerar förvaltningen en utbildning som består av tre pass på vardera tre timmar. De nya stödpersonerna får då bland annat grundläggande kunskap om psykisk sjukdom, om regelverket för tvångsvård och om den roll som stödpersonen förväntas och får ha.

Under 2014 genomfördes två sådana utbildningsomgångar, i maj och oktober. Utbildningarna har utvärderats med enkäter där deltagarna ger utbildningen och dess olika delar högra värdeomdömen.

Stödpersonerna bjuds regelbundet in till fortbildning, med syftet att de ska få idéer och impulser rörande sina uppdrag, fördjupad kunskap samt kontakter med förvaltningen och andra stödpersoner. Det fortbildningstillfälle som arrangerades i december hade temat "Minskat tvång i tvångsvården - går det?". Där medverkade Anna Björkdahl, Centrum för Psykiatriforskning, och patientnämndens förvaltningsjurist Agneta Calleberg.

INFORMATIONSSINSATSER

Förvaltningen har en nära och kontinuerlig kontakt med de psykiatriska klinikerna i Stockholms län. Det sker vid förordnandeprocessen, men även i andra sammanhang då till exempel representanter för förvaltningen besöker klinikerna på personal- och informationsmöten.

Dessutom lyfts stödpersonsuppdraget fram i de informationsinsatser som förvaltningen ägnar sig åt då den besöker olika utbildningstillfällen för vårdpersonal, möten med chefläkare och verksamhetschefer, patient- och intressegrupper samt vid konferenser och andra sammanhang då förvaltningen presenterar sin verksamhet.

Förvaltningen sprider även skriftlig information om stödpersonsverksamheten i broschyrer, nyhetsbrev och årsrapporten. Verksamheten är även en regelbundet återkommande informationspunkt vid nämndens sammanträden.

Alla stödpersoner får varje kvartal ett speciellt nyhetsbrev som tar upp aktuella frågor som berör deras uppdrag.

STÖDPERSONENS ÅTERRAPPORTERING

Varje månad lämnar stödpersonen en rapport till förvaltningen. Där beskrivs kontakter och aktiviteter under den gångna månaden, samt andra saker som kan ge förvaltningen en bild av hur stödpersonsuppdraget fungerar.

När ett stödpersonsuppdrag har avslutats får stödpersonen besvara en enkät, så att förvaltningen kan få en bild av hur uppdraget har fungerat när det till exempel gäller kontakterna med patienten och vårdpersonalen.

Åtterrapporeringen ligger till grund för förvaltningens utvecklingsarbete inom stödpersonsverksamheten.

EKONOMI

Stödpersoner får en ersättning på 1 500 kronor per månad och uppdrag. Ersättningen är uppdelad på ett skattepliktigt arvode (900 kronor) och en ersättning för kostnader (600 kronor). Stödpersonen kan även få viss ersättning för bilresor.

Den sammanlagda kostnaden för ersättning till stödpersonerna ökade under 2014 med drygt en halv miljon kronor till 3,625 miljoner.

KVALITETSSÄKRING – EGENKONTROLL

Förvaltningen har väl utvecklade rutiner för kvalitetskontroll och kvalitetssäkring. De månadsrapporter och enkäter som stödpersonerna fyller i analyseras. Vid tveksamheter tar förvaltningen direkt kontakt med patienten och/eller kliniken för att få en fördjupad bild av hur stödpersonsuppdraget fungerar. Stödpersoner som inte motsvarar de krav som ställs på dem kan fråntas sina uppdrag.

Som stöd för handläggningen finns speciella funktioner i förvaltningens ärendehanteringssystem Vårdsynpunkter. Stödpersonsverksamheten uppmärksammas även i det löpande förvaltningsgemensamma kvalitetsarbetet, med avvikelserapportering och kvalitetsuppföljningar.

MEDVERKAN I PROJEKT

Nationellt samarbete

Förvaltningen spelar en aktiv roll i ett nationellt samarbete kring stödpersonsverksamheten och har bland annat varit drivande när flera av landets patientnämnds-förvaltningar har tagit fram en gemensam handbok för stödpersonsverksamhet. Syftet är att skapa en grund för att de olika patientnämnderna i landet ska kunna tillämpa en mer likartad handläggning av frågor som rör stödpersonsförordnanden. Det pågår även diskussioner om medverkan i sociala media samt om att ta fram ett gemensamt utbildningsmaterial till vården.

Regionalt projekt om rättsäkerhet

Förvaltningen har mellan 2013 och 2014 medverkat i ett regionalt projekt, *Förbättrad rättsäkerhet i lagreglerade frivilliguppdrag*. Där deltog bland andra Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare och Kriminalvården, samt Nacka kommun som lät en grupp som har uppdrag som kontaktpersoner i kommunen delta i den stödpersonsutbildning som arrangerades i oktober.